

Домбровська Олена
кандидат економічних наук
доцент кафедри управління земельними
ресурсами та кадастру
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна

Dombrovska Olena
Ph.D. in Economics, Associate Professor
State Biotechnological University
Kharkiv, Ukraine

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ **FEATURES AND TRENDS OF THE DIGITAL ECONOMY IN UKRAINE**

Важливою ознакою сьогодення є стрімке збільшення цифрових розривів, що створюють небезпеку дедалі більшого відставання країн, що розвиваються. І це в першу чергу стосується України. Для будь-якої країни виробничий сектор і підтримка власного технологічного рівня є стратегічно важливим національним завданням для розвитку економіки, сфери послуг і забезпечення зростання доходів і національного добробуту. Саме сьогодні цілком слушною є теза про те, що “будь-яка нація або група націй, яка не має розвинутого виробничого сектору буде на милості у більш компетентних країн. Будь-яке населення, багате або бідне, потребує сильної виробничої бази, для того щоб процвітати в економіці та захищати себе політично” [1].

Відомо, що потенціал економічного зростання визначають виробничі можливості країни, які формують різні рівні виробничих можливостей [2]:

– Нульовий рівень – споживання чужих товарів і послуг (імпорт). Відсутність виробництва у країні. Отримання доходу від перепродажу імпорту.

– Перший рівень – виробництво товарів на чужому обладнанні. Імпортозалежність від виробника.

– Другий рівень – виробництво власного обладнання для виробництва різних товарів (рівень збірки). Імпортозалежність від виробників верстатів, складальних ліній, іншого відтворювального обладнання, необхідного у виробництві.

– Третій рівень – виробництво обладнання для виробництва обладнання. Розробка технологій.

Інформаційні та цифрові технології є інструментами інтеграції України до ЄС та її виходу на світовий ринок. Так, у 2018 р. уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердив план заходів щодо її реалізації [3]. Основною метою документа є реалізація заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій. Основними рейтинговими цілями реалізації Концепції є досягнення у 2020 році: 30 місця в рейтингу Networked Readiness Index (WEF) (у 2016 році - 64 місце); 40 місця у рейтингу Global Innovation Index (INSEAD, WIPO) (у 2016 році – 56 місце); 50 місця у рейтингу ICT Development Index (ITU) (у 2016 році – 79 місце); 60 місця у рейтингу Global Competitiveness Index (WEF) (у 2016 році – 85 місце).

З впровадженням Концепції [3] більшість регіонів нашої держави розпочали активне впровадження цифрових технологій. Сьогодні все більше використовують словосполучення

«smart city», воно часто зустрічається у вітчизняних і зарубіжних публікаціях і документах, особливо тих, що стосуються майбутнього, розвитку, прогресу та інновацій.

Так, у м. Харкові відбулася презентація проекту «Цифрове перетворення Харківської області» за участю представників Google-Україна і профільних департаментів обласної адміністрації, що передбачає «проведення освітніх семінарів, підвищення присутності на карті Google, розроблення вебсайтів і функціональних карт, створення візуальних 3D-турів, поліпшення місцевої екосистеми завдяки розробленню платформи із зручним онлайн-сервісом для сповіщення державних органів про екологічні проблеми і т. ін. [4].

Крім того, у проекті Стратегії розвитку Харківської області на період 2021–2027 рр. і Плану заходів з її реалізації на 2021–2023 рр. визначені пріоритети, якими мають стати: формування згуртованої країни в соціальному, економічному, екологічному й просторовому вимірах; підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; ефективне людиноцентричне багаторівневе врядування [5].

При системному державному підході «цифрові» технології будуть значно стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних факторів розвитку демократії в Україні, підвищення продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також підвищення якості життя громадян України.

Більшість регіонів держави запроваджують концепцію цифровізації, розробляють відповідні стратегії, плани, що підвищує їх конкурентоспроможність серед інших.

Дзеркалом стану модернізації України за допомогою «цифрових технологій» є внутрішній ринок ІКТ, неодноразове падіння якого за останні 3 роки по суті означає уповільнення темпів модернізації («цифровізації») економіки, бізнесу і т. д.

Велика кількість досліджень показують, що Україна займає перше місце серед європейських країн й четверте місце у світі за обсягом фінансових потоків і кількістю завдань, що виконуються на цифрових робочих платформах, IT-фрілансі. В Україні, яка займає перше місце по фрілансу серед європейських країн, цікавим є розподіл працівників цифрових платформ в регіонах, більшість яких зосереджена в Центральному регіоні. Навіть без врахування Києва Центральний регіон лідирує за часткою фрілансерів разом з Південним регіоном (20% і 22% відповідно). Дещо менше представлені працівники цифрових платформ у Західному регіоні (14%), найменше - на Сході країни (11%), який потерпає від воєнного конфлікту [6].

Проблеми, які перешкоджають розвитку в Україні цифрових трендів та трансформації української економіки в цифрову, включають [7]:

1. Інституційні

- Низька включеність державних установ щодо реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства (Цифрова адженда України)

- Невідповідність профільного законодавства глобальним викликам та можливостям (прогресивні розроблені законопроекти досі не стали законами)

- Невідповідність національних, регіональних, галузевих стратегій та програм розвитку цифровим можливостям.

2. Інфраструктурні

- Низький рівень покриття території країни цифровими інфраструктурами (для прикладу, мета ЄС до 2020Е покрити 100% території широкосмуговим доступом до Інтернету, в Україні цей показник складає близько 60%)

- Відсутність окремих цифрових інфраструктур (для прикладу, інфраструктури Інтернету речей, електронної ідентифікації та довіри тощо)

- Нерівний доступ громадян до цифрових технологій та нових можливостей (цифрові розриви).

3. Екосистемні

- Слабка державна політика щодо стимулів та заохочень розвитку інноваційної економіки

- Незрілий ринок інвестиційного капіталу

- Застаріла система освіти, методик викладання, відсутність фокусу на STEM-освіту, soft skills та підприємницькі навички, недосконалі моделі трансферу технологій та закріплення знань та умінь

- Дефіцит висококваліфікованих кадрів для повноцінного розвитку цифрової економіки та цифровізації взагалі.

4. У сфері електронного уряду та урядування («держава у смартфоні»)

- Низький рівень автоматизації та цифровізації державних послуг через слабку мотивацію урядових установ (немає повного розуміння потенційної вигоди від тотальної цифровізації).

Зростання цифрової економіки сприятиме появі безлічі нових економічних можливостей. Прогнозується, що цифрові дані можуть використовуватися з метою вирішення багатьох соціальних проблем, можуть сприяти поліпшенню економічних і соціальних показників, розвитку інновацій та підвищенню продуктивності. Цифрові платформи спрощують здійснення операцій, формування мереж зв'язків та обмін інформацією. З точки зору підприємств трансформація всіх сфер і ринків під впливом цифровізації може сприяти підвищенню якості товарів і послуг за зниження витрат. Крім того, цифровізація трансформує ланцюг створення вартості різним чином, відкриваючи нові можливості для збільшення доданої вартості і більш широких структурних змін [2].

Отже, цифрова трансформація економіки – перманентний процес, що стосується розвитку різноманітних ІТ-секторів з метою стимулювання створення інноваційних технологій для співпраці та розвитку на міжнародному рівні. Необхідною є спільна участь у цифрових процесах державного сектору економіки, приватної сфери і громадянського суспільства. Ключовою перевагою цифрової економіки перед традиційною є реалізація можливості автоматичного управління всією системою (або окремими компонентами), а також її практично необмежене масштабування без втрати ефективності, що дозволяє значно підвищувати ефективність управління економікою (господарською діяльністю і ресурсами країни в різних галузях) на мікро- та макrorівнях.

Звідси стає зрозумілим, що цифрова економіка – це не окремі галузі або ІТ-компанії, які є цифровими. Це, перш за все, існуюча економіка – УСІ традиційні галузі та компанії (обробна промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт тощо), які під впливом цифрової трансформації за рахунок технологічної еволюції революціонізують свої виробничі та бізнес-процеси та отримують нові можливості для зростання продуктивності та ефективності основного (наявного) бізнесу [2].

Перелік використаних джерел

1. Rynn J. Why Manufacturing Matters: A production-centered path to economic growth, 2000, https://economicreconstruction.org/sites/economicreconstruction.com/static/SeymourMelman/archive/de_re/ProductionCenteredEconomics.pdf.
2. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf.
3. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.12.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
4. Харківська обласна державна адміністрація: сайт. 2019. URL: <https://kharkivoda.gov.ua>.
5. Розробка Стратегії розвитку Харківської області на період 2021–2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021-2023 роки. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/4ba4c1b4-cefe-4f27-b58b-3aee7c8cf152.pdf>.
6. Алексинська М., Бастракова А. Харченко Н. Зайнятість через цифрові платформи в Україні. Проблеми та стратегічні перспективи. 2018. 64 с.

7. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-8>

УДК 353 : 352

Засадко Валентина

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
директорка Школи публічного управління
ЗВО Український католицький університет
м. Львів, Україна

Василиця Оксана

кандидат економічних наук
доцент кафедри державного управління
ЗВО Український католицький університет
м. Львів, Україна

Valentyna Zasadko

PhD (Economics), Senior Researcher
CEO of School of Public Management
Ukrainian Catholic University
Lviv, Ukraine

Oksana Vasylytsia

PhD (Economics)
Associate Professor at School of Public Management
Ukrainian Catholic University
Lviv, Ukraine

УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАМИ І ГРОМАДАМИ В НОВИХ РЕАЛІЯХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: СТРАТЕГУВАННЯ, ПЛАНУВАННЯ, ПРОЄКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

REGIONAL AND COMMUNITY MANAGEMENT IN THE NEW REALITIES OF UKRAINE'S DEVELOPMENT: STRATEGY, PLANNING, PROJECT MANAGEMENT

Війна внесла суттєві корективи не лише в життя мільйонів українців, але і змусила органи державної влади та місцевого самоврядування багатьох регіонів і окремих територіальних громад по-новому реагувати на політичні, економічні та соціальні виклики сучасності. Передусім це стосується стратегування та планування просторового розвитку, а також реалізації проєктів, спрямованих на відбудову та модернізацію інфраструктури, залучення ресурсів для потреб армії, підтримку бізнесу та соціально вразливих груп населення тощо.

Так, у процесі повномасштабного вторгнення російських військ на українську територію було пошкоджено або знищено від 20% до 30% нашої інфраструктури. Зокрема, в тій чи іншій формі постраждали фактично всі компоненти транспортної інфраструктури. При цьому було зруйновано або пошкоджено понад 300 мостів та більш, як 8 тисяч кілометрів доріг [4].

Величезна кількість вітчизняних підприємств розпочали процес евакуації своїх виробництв і переселення в більш безпечні місця працівників. Проблеми, пов'язані з релокацією бізнесу та створенням необхідних умов для прийняття внутрішньо переміщених осіб стали одними з головних в роботі органів місцевого самоврядування багатьох регіонів і територіальних громад. Станом на травень лише трохи більше половини релокованих підприємств змогли частково або повністю вивезти свої потужності з місць, наближених до зони бойових дій (а відновили роботу приблизно 20%). Ще близько 500 підприємств